

SŁOWO OD REDAKCJI

Oddawany do rąk Czytelników zeszyt czasopisma został w całości przekazany do dyspozycji historykom oświaty i wychowania. Podzielili się oni wynikami swoich najnowszych badań zarówno nad polską, jak i zagraniczną myślą pedagogiczną od XVIII do XX wieku oraz jej wartymi przypomnienia reprezentantami i ich inicjatywami. Autorki, których teksty publikujemy w niniejszym zeszycie, przypomniały sylwetki przedstawicieli pedagogiki porównawczej – Friedricha Augusta Hechta i Wiktora Rabczuka, inicjatywy opiekuńcze, wychowawcze i oświatowe Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, mniej znane fakty z działalności Józefa Dietla oraz obraz młodzieży włościańskiej w świetle czasopisma „Pobudka”.

Zeszyt w zaproponowanych działach ma strukturę chronologiczną, a w poszczególnych artykułach chronologiczno-problemową. Rozpoczyna go dział *Z historii pedagogiki porównawczej*. Zaprezentowano w nim artykuły badaczek z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. W pierwszym z nich pt. *Początki badań porównawczych w pedagogice: Friedrich August Hecht (Hechtius) i jego „De re scholastica Anglica cum Germanica comparata”* przedstawiono dorobek mało znanego w międzynarodowym obiegu naukowym, w tym także na gruncie polskim, niemieckiego pedagoga i filologa, Friedricha Augusta Hechta (1735–1818), znanego także jako Hechtius. Był on autorem traktatu, w którym zestawiał istotne cechy szkolnictwa angielskiego i niemieckiego, dokonując tym samym jednej z pierwszych analiz porównawczych w dziedzinie oświaty. Dzieło to należy traktować jako prekursorskie w obszarze komparatystyki pedagogicznej. Z kolei w drugim

tekście pt. *Pedagogika porównawcza Wiktora Rabczuka (1931–2020): od badań oświaty w krajach afrykańskich do edukacji europejskiej* przybliżono spuściznę Wiktora Rabczuka, cenionego i zasłużonego badacza polskiej komparatystyki edukacyjnej, a ponadto specjalisty badań nad systemami oświatowymi krajów afrykańskich i krajów Europy Zachodniej oraz – jak podkreśliła autorka artykułu – promotora „europejskiego wymiaru edukacji” w polskiej szkole.

W dziale *Artykuły* zaprezentowano tekst pt. *Inicjatywy opiekuńcze, wychowawcze i oświatowe Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet na rzecz dzieci i młodzieży*, w którym przypomniano dokonania Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet – jednej z największych organizacji kobiecych w Polsce międzywojennej. Jej naczelnym celem była odnowa polskiego narodu poprzez pogłębienie idei państwowotwórczej Józefa Piłsudskiego. Autorka artykułu wskazała inicjatywy Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet zorientowane na aktywności opiekuńcze, wychowawcze i oświatowe realizowane na rzecz dzieci i młodzieży w okresie II Rzeczypospolitej.

Dział *Materiały – komunikaty z badań* rozpoczyna raport pt. *Wsparcie działań dobroczynnych w Krakowie w XIX wieku przez Józefa Dietla (1804–1878). Wstęp do badań*. Józef Dietl, znakomity lekarz, polityk, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, czy wreszcie prezydent miasta Krakowa w latach 1866–1874, jest dobrze znany na gruncie polskiej historiografii. Warto natomiast docenić próbę ukazania mniej znanych faktów z biografii, a mianowicie wybranych przykładów jego angażowania się i wspierania osób potrzebujących pomocy. To zaangażowanie Dietla w działalność dobroczynną wynikało nie tylko z jego doświadczenia (jako profesora i rektora krakowskiej uczelni), ale także ze znajomości statusu finansowego i materialnego lokalnej społeczności. Drugi raport z badań pt. *Socjalizacja młodzieży włościańskiej w świetle periodyku „Pobudka” wydawanego w Królestwie Polskim w 1908 roku* jest efektem udziału jego autorki w pracach zespołu grantowego Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki pt. „Szlakami Polski Niepodległej”. W raporcie podjęto próbę zrekonstruowania opisywanych na łamach czasopisma „Pobudka” wzorów socjalizacyjnych młodzieży obszarów wiejskich. Przedmiotem analiz były propagowane w periodyku, kierowanym do włościan, postulaty socjalizacji młodego pokolenia,

w których uwzględniano potrzeby wynikające z przemian społeczno-kulturowych i procesów modernizacyjnych w Królestwie Polskim na początku XX wieku. Redakcja periodyku podkreślała szczególnie ważne miejsce młodzieży w życiu publicznym, uznając ją za grupę, która odegra istotną rolę w odbudowie niepodległego państwa.

W numerze zamieszczono również recenzję książki autorstwa Krzysztofa Jakubiaka i Moniki Nawrot-Borowskiej pt. *Dziecko i dzieciństwo na ziemiach polskich w źródłach narracyjnych i ikonograficznych z drugiej połowy XIX i początku XX wieku* wydanej w 2021 roku w Toruniu przez Wydawnictwo Adam Marszałek, a także sprawozdanie z konferencji naukowej nt. „Twórcy polskiej historii oświaty i wychowania w latach 1945–2021” (Kraków, 30–31.03.2022 roku).

Dziękując wszystkim Autorkom, które przyczyniły się do powstania tego zeszytu czasopisma, Redaktorki pragną wyrazić przekonanie, że badanie dziejów oświaty i wychowania ma szczególną wartość zwłaszcza wtedy, gdy prezentowane wyniki pozwalają nam nie tylko poznać i zrozumieć koncepcje pedagogiczne i ich twórców, ale również są niewyczerpanym źródłem inspiracji dla praktyki edukacyjnej.

Joanna Falkowska
Dorota Grabowska-Pieńkosz